

Nr 155.

Ankom till riksdagens kansli den 9 juni 1936 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1936/1937 till inrättande av en anstalt för män, som ådömts ungdomsfängelse m. m. (3:e avd.)

I propositionen, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1936/1937 har Kungl. Maj:t bland utgifter för kapitalökning, bilaga 1, under rubriken »Statens allmänna fastighetsfond», punkt 1, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1936/1937 beräkna ett reservationsanslag av 400,000 kronor till bestridande av kostnaderna för uppförande av anstalt för män, som ådömts ungdomsfängelse.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 28 februari 1936 dagtecknad proposition, nr 129, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta

1:o) att för inrättande å den inom Östra Husby socken belägna delen av kronoegendomen Skenäs kungsgård av en anstalt för män, som ådömts ungdomsfängelse, för budgetåret 1936/1937 under Utgifter för kapitalökning, Statens allmänna fastighetsfond, anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 400,000 kronor;

2:o) att medgiva att den av domänstyrelsen utarrenderade, i Östra Husby socken belägna delen av Skenäs kungsgård jämte den i samband därmed liggande till kungsgården hörande skogsmarken må den 14 mars 1938 överlåtas till fångvården med föreskrift att fångvården skall inträda i de rättigheter och skyldigheter, som Kungl. Maj:t och kronan nämnda dag äger till avträdande arrendatorn, och under iakttagande att statens domäners fond nedskrivs med ett mot taxeringsvärdet svarande belopp.

Genom lag den 15 juni 1935 om ungdomsfängelse har i vår rätt införts en särskild straffart, benämnd ungdomsfängelse, för brottslingar som vid domens meddelande uppnått 18 års ålder men vid förövan det av brottet icke fyllt 21 år. Ungdomsfängelse kan ådömas för brott, på vilket enligt lag kan följa fängelse eller straffarbete, dock ej för brott på vilket enligt lag lägst kan följa straffarbete i fyra år eller däröver. Strafftiden är vid ungdomsfängelse relativt obestämd; en särskild nämnd har att besluta angående utskrivningen. Lagen skall träda i kraft den dag Konungen förordnar; sådant förordnande är ännu icke meddelat.

I propositionen med förslag till lag om ungdomsfängelse till 1935 års riksdag (nr 200) förutsattes, att en ny anstalt skulle anordnas för män som dömts till ungdomsfängelse, och första lagutskottet yttrade i sitt av riksdagen godkända utlåtande över förslaget (nr 52), att det vore uppenbart att intetdera av de i Gävle och Uppsala befintliga fängelser, som nu användas för unga brottslingar, kunde komma till användning för dem som dömts till ungdomsfängelse, varför en ny anstalt vore erforderlig. För det kvinnliga ungdomsfängelseklientelet har däremot icke förutsatts anordnande av en särskild anstalt. Under förarbetena till lagen uttalades, att förvaringen av kvinnor som dömts till ungdomsfängelse åtminstone tills vidare finge ordnas genom inrättande av en särskild avdelning å någon redan existerande anstalt.

För att vinna klarhet rörande det antal platser, som erfordrades å en anstalt för män, som å dömts ungdomsfängelse, hava vissa utredningar verkställt. En redogörelse härför återfinnes å sid. 2—5 i propositionen. Med ledning av utredningarna har departementschefen ansett, att planläggningen av en dylik anstalt borde inriktas på att anstalten till en början skulle inrättas för allenast 30 elever men sedermera kunna utbyggas till att rymma 150 elever.

De synpunkter, som framkommit rörande de grunder, efter vilka den nya anstalten borde anordnas, samt rörande den nya anstaltens belägenhet återgivas å sid. 5 och 6 i propositionen.

Under ärendets beredning ha flera egendomar undersökts med avseende å sin lämplighet såsom plats för den ifrågasatta nya anstalten. Efter anmodan att anvisa någon kronoegendom som skulle kunna tagas i anspråk för anstalten har *domänstyrelsen* i skrivelse den 7 januari 1936 fäst uppmärksamheten på kronoegendomen *Skenäs kungsgård om 3 $\frac{7}{8}$ mantal*, till den del som för nu förevarande ändamål kommer i fråga belägen i Östra Husby socken av Östkinds härad i Östergötlands län. I skrivelse den 23 januari 1936 har *fångvårdsstyrelsen* därefter funnit sig med stöd av på ort och ställe gjorda iakttagelser och eljest inhämtade upplysningar kunna förorda, att den ifrågasatta anstalten anordnas å nämnda egendom.

Egendomen är belägen vid Bråvikens södra strand 3 mil från närmaste stad, Norrköping, och 6 kilometer från närmaste järnvägsstation, Östra Husby. Ångbåtsbrygga, som använts bland annat för ångbåtsförbindelse med Norrköping, finnes å egendomen. I närheten av kungsgården är över Bråviken anordnad överfart med färja, varigenom möjliggöres snar förbindelse med bland annat Nyköping.

Till Skenäs kungsgård hör en tidigare i förening med egendomen brukad men särskilt skatlagd lägenhet, Kalkbrännartorp, belägen i Kvarsebo socken på norra sidan av Bråviken. Det har icke ifrågasatts, att denna del av kungsgården skulle tagas i anspråk för ungdomsanstalten, och den torde därför i detta sammanhang kunna lämnas å sido.

Egendomens areal utgör i avrundade tal: tomt, trädgård och åker 93 hektar, äng 23 hektar, avrösningsjord 248 hektar och impedimenter 3 hektar.

Åkerjorden består huvudsakligen av ler- och sandmylla på dels ler- och dels sandbotten, täckdikad i viss utsträckning. Å egendomen finnes en ganska stor trädgård, som emellertid sedan längre tid tillbaka befinner sig i lägervall. Jorden är väl hävdad. Brukningskostnaden har uppskattats till 9,000 kronor per år. Jordbrukstaxeringsvärdet är 73,800 kronor, därav 65,800 kronor för inägor och 8,000 kronor för fiske. Skogstaxeringsvärdet utgör 49,200 kronor.

De staten tillhöriga byggnaderna å egendomen äro med vissa undantag i gott skick. Deras brandförsäkringsvärde är 82,800 kronor. Byggnaderna utgöras av, förutom mindre hus: manbyggnad jämte två med denna sammanhängande flyglar, uppförd av timmer under tak av tegel; arbetarbostad av timmer under tak av tegel, innehållande fyra lägenheter var och en om ett rum och kök; bodbyggnad av timmer under tak av tegel; byggnad av timmer och resvirke under tak av tegel, innehållande smedja, snickarstuga och vedbod; magasinsbyggnad av brädfodrat timmer under tak av tegel samt loge sammanbyggd med ladugård under tak av spån. Logen är av resvirke och bräder under det att ladugården är uppförd av timmer. I ladugården är även inrymt stall för hästar och oxar. Vidare finnas en byggnad, innehållande vagns-, redskaps-, får-, höns- och svinhus, samt vid en torplägenhet ett mindre bostadshus jämte ladugård.

Utöver de staten tillhöriga byggnaderna finnas några hus, som ägas av enskilda personer, däribland en äldre statarbyggnad samt en mindre sommarvilla.

Skenäs kungsgård har sedan länge varit utarrenderad av domänstyrelsen. Den nuvarande arrendatorn av här ifrågavarande del av kungsgården, Anders Konstan Samuelsson, tillträdde arrendet år 1920. Det gällande arrendekontraktet avser upplåtelse till den 14 mars 1938. Skogen är emellertid undantagen från arrendet och står under skogsstatens vård och förvaltning, dock med rätt för arrendatorn att i skogen utsläppa sina kreatur å bete.

Den årliga arrendeavgiften utgår för närvarande med dels 41 hektoliter vete, 115 hektoliter havre och 241 kilogram smör att lösas med penningar efter senast för länet fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan, dels ock kontant 1,480 kronor.

I den förut omnämnda skrivelsen den 23 januari 1936 har *fångvårdsstyrelsen* anfört följande beträffande vissa organisatoriska anordningar i samband med förläggande av ungdomsanstalten till Skenäs kungsgård.

Då kungsgården är belägen på ett ej allt för långt avstånd från vissa redan befintliga i gott stånd varande fångvårdsanstalter, skulle vid ungdomsanstaltens förläggande till nämnda kungsgård en av ifrågavarande fångvårdsanstalter kunna såsom moderanstalt kombineras med den blivande ungdomsanstalten. En sådan anordning skulle medföra fördelar såväl ur vårdsynpunkt som i ekonomiskt hänseende. De för ungdomsanstalten erforder-

liga mottagnings- och isoleringsavdelningarna kunde förläggas till moderanstalten. Genom en dylik anordning kunde den nya anstalten som skulle uppföras för dem som ådömts ungdomsfängelse alltigenom utformas efter lagens anda och mening såsom en anstalt för fysiskt och psykiskt friska, uppfostningsbara elever. Anordningen i fråga skulle vidare medföra ej obetydliga besparingar. Förläggandet — såsom ovan antytts — till en redan befintlig fångvårdsanstalt av mottagnings- och isoleringsavdelningarna skulle innebära att kostnaderna för dessa avdelningars anordnande vid den nya anstalten inbesparades. Styresmannen å moderanstalten borde kunna, i analogi med vad redan är fallet beträffande centralfängelset i Mariestad och fångkolonien å Singeshult, förestå jämväl den nya anstalten. Åtminstone under ungdomsanstaltens första tid torde jämväl räkenskapsföraren kunna vara gemensam för de båda anstalterna.

Centralfängelset i Norrköping är givetvis den anstalt, som framför andra skulle kunna ifrågakomma såsom moderanstalt till den nya ungdomsanstalten, därest denna förlägges till Skenäs. Å Norrköpingsanstalten skulle då — sedan de nuvarande fängelserna i Uppsala och i Gävle nedlagts eller tagits i bruk för andra ändamål — emottagas sådana ungdomliga manliga förbrytare, som icke ådömts ungdomsfängelse. Dit skulle jämväl förläggas en avdelning för dem som ådömts ungdomsfängelse, nämligen upptagnings- och isoleringsavdelning. Då emellertid centralfängelset i Norrköping kan apteras såsom anstalt av nu nämnt slag först efter det nya anordningar vidtagits för omhändertagande av de till detta fängelse nu förlagda förminskat tillräkneliga förbrytare av mankön, torde antingen straffängelset i Linköping eller kronohäktet i Nyköping böra till en början ifrågakomma såsom moderanstalt för ungdomsanstalten. Kronohäktet i Nyköping, som nyligen undergått en ganska omfattande modernisering och därvid bland annat fått samtliga cellfönster upphuggna, synes styrelsen vara av dessa två fångvårdsanstalter den såsom moderanstalt mest lämpade. Genom anlåtande av den Skenäs närbelägna färjan över Bråviken torde förbindelsen mellan Nyköping och Skenäs kunna väsentligen underlättas. Då emellertid kronohäktet i Nyköping utom rannsaknings- och bötesfångar skulle kunna mottaga endast 25 å 30 ungdomliga förbrytare, kan givetvis så länge Nyköpingsanstalten fungerar såsom moderanstalt endast det mindre av de nuvarande för yngre fångar använda straffängelserna, nämligen det i Uppsala, nedläggas.

Genom beslut den 24 januari 1936 har Kungl. Maj:t anbefallt fångvårdsstyrelsen och byggnadsstyrelsen att till Kungl. Maj:t inkomma med gemensamt yttrande och förslag jämte kostnadsberäkning och skisser till ritningar angående en till Skenäs kungsgård förlagd anstalt för ungdomliga förbrytare, dömda till ungdomsfängelse. Nybyggnaderna borde därvid avse dels ett bostadshus för 30 å anstalten intagna, dels ekonomibyggnad inrymmande matsal, kök och tvättstuga, dels högst tre särskilda byggnader för bostäder åt tjänstemän. Kostnadsberäkningen skulle innefatta även anläggning av brunnar, vatten- och avloppsledningar samt ledningar för gårdens förseende med elektrisk energi ävensom ändringsarbeten för iordningställande i erforderlig utsträckning av nuvarande bostadshus till administrationslokaler och bostadslägenheter. Styrelserna borde vid uppgörande av kostnadsberäkningen, vilken skulle hållas inom en yttersta kostnadsram av 400,000 kronor, utgå ifrån att arbetena skulle slutföras under budgetåret 1936/1937. Ändringsarbetena å gårdsbygg-

naderna i övrigt för provisorisk inredning av erforderliga verkstadslokaler borde framdeles utföras under medverkan av de å anstalten intagna. Plats borde beräknas för successivt uppförande av ytterligare högst fyra bostadsbyggnader för intagna var och en om högst 30 sovrum, förlagda till skilda delar av egendomen, ävensom till framtida verkstadsbyggnader för de intagnas yrkesutbildning.

I skrivelse den 15 februari 1936 har *fångvårdsstyrelsen* anfört:

Första utbyggnaden av anstalten synes böra omfatta följande nybyggnader, nämligen en logementsbyggnad jämte därmed sammanbyggd ekonomibyggnad samt två bostadshus för befattningshavare.

Logements- och ekonomibyggnaden har tänkts förlagd i en skogsbacke väster om mangårdsbyggnaden. I logementsbyggnaden skulle finnas bostadsrum för 30 intagna jämte vaktrum, toaletter, tvättrum m. m. ävensom i källarvåningen en badavdelning. Ekonomibyggnaden skulle innehålla dagrum, tillika skolsal, och matsal för de intagna samt matsal för befattningshavare ävensom köksavdelning och lokaler för klädtvätt m. m.

I närheten av själva anstaltsbyggnaden skulle uppföras de två bostadshusen för befattningshavare. Det ena huset skulle innehålla två lägenheter om 4 respektive 3 rum och kök samt ett enkelrum. Det andra huset skulle omfatta två lägenheter, vardera om 3 rum och kök.

Genom omändringar av befintliga bostadshus skulle beredas bostäder för övriga befattningshavare samt vissa administrationslokaler.

I den mån i framtiden erfordras utvidgning av anstalten, kunna särskilda logementsbyggnader på lämpligt avstånd från varandra uppföras i skogsbackar väster och nordväst om den första logementsbyggnaden, varvid förutsatts att lokalerna inom den ovan omförmälda ekonomibyggnaden skulle åtminstone i huvudsak förslå även efter tillkomsten av nya logement. Med hänsyn härtill har vid planläggningen av ekonomibyggnaden särskilt köksavdelningen tilltagits jämförelsevis stor.

Kostnaderna för första utbyggnaden av anstalten hava beräknats sålunda: Byggnadsarbeten m. m.

Logements- och ekonomibyggnaden	kronor	149,000	
En bostadsbyggnad	»	40,500	
D:o d:o	»	31,150	
Omändring av mangårdsbyggnaden	»	12,000	
D:o av s. k. nya statarbyggnaden.....	»	15,000	247,650
Planering och plantering m. m.	»	3,000	
Vägar m. m.	»	2,000	5,000
Ritningar, kontroll och oförutsedda utgifter	kronor	39,350	
			292,000
Värme-, vatten- och avloppsledning samt övriga sanitära installationer	kronor	86,000	
Elektriska installationer och kraftledning.....	»	35,000	
			Summa kronor 413,000

Beträffande de två sista posterna torde böra framhållas, att huvudavloppsledningen samt kraftledningen ansetts böra redan från början så dimensioneras att de förslå även vid vidare utbyggnad av anstalten.

De för anstaltens första utbyggnad av angivna kostnaderna 413,000 kronor avse arbetenas utförande till alla delar med fri arbetskraft. Då emellertid anstalten givetvis kommer att tagas i bruk endast successivt, torde vissa av de arbeten som föreslagits för första utbyggnaden kunna efter hand

i mån av behov verkställas med anlåtande av anstaltens egna arbetskrafter. Genom ett sådant tillvägagångssätt har beräknats en kostnadsminskning av 19,000 kronor. Därest åtminstone tills vidare installationen av elektriskt ljus något inskränkes särskilt inom vissa ekonomilokaler, hava de beräknade kostnaderna synts kunna minskas med ytterligare 2,000 kronor. Härigenom skulle byggnadskostnaderna kunna nedbringas till 392,000 kronor.

Vid fångvårdsstyrelsens yttrande voro fogade vissa av styrelsens biträdande arkitekt *Gustaf Birch-Lindgren* uppgjorda skissritningar jämte beskrivning, avseende de för anstaltens första utbyggande föreslagna nya husen. Å en likaledes bifogad karta har utmärkts belägenheten av dels dessa byggnader, dels ock för anstaltens framtida utbyggande ifrågasatta nya hus, bland vilka ingår en verkstadsbyggnad.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 13 februari 1936 för sin del icke funnit något att erinra mot fångvårdsstyrelsens förslag och de för dess genomförande beräknade kostnaderna.

Såsom förut nämnts, utgår den nuvarande arrendatorns arrende av egendomen den 14 mars 1938. Emedan det är önskvärt att utan dröjsmål kunna påbörja arbetet med inrättandet av anstalten, ha förhandlingar förts med arrendatorn för att av honom utverka rätt för kronan att före arrendetidens utgång förfoga över fastigheten i den mån så erfordras för detta ändamål. I skriftlig utfästelse har arrendatorn förbundit sig att medgiva Kungl. Maj:t och kronan rätt att efter den 1 juli 1936 på egendomen taga i anspråk viss angiven mark, nämligen den som avsetts till byggnadsplatser för logements- och ekonomibyggnaderna samt för två bostadshus, vidare rätt att efter nämnda dag för anordnande av anstalten begagna egendomens vägar och bryggor, anlägga nya sådana, framdraga ledningar för vatten, avlopp och elektrisk ström samt telefonledningar med mera dylikt ävensom å fastigheten taga sten, grus, sand, virke och dylikt, allt under iakttagande av att fastighetens brukande ej onödigtvis försvåras och att växande säd ej skadas. Såsom vederlag för denna utfästelse har arrendatorn betingat sig en ersättning av 7,000 kronor, att erläggas med hälften den 1 september 1936 och hälften den 1 mars 1937. Vid utfästelsen är därjämte knutet det villkoret, att Kungl. Maj:t och kronan fritager arrendatorn från skyldighet att avhjälpa brister å mangårdsbyggnaden samt å taken till ladugårds- och logbyggnaderna och till den byggnad, som innehåller redskapslider, svinhus och hönshus, samt sålunda avstår från avträdessyn beträffande förstnämnda byggnad i dess helhet och i vad avser taken å de tre sistnämnda byggnaderna. Till upplysning rörande detta villkor må här anmärkas, att enligt fångvårdsstyrelsens förslag mangårdsbyggnaden skall genomgå reparation och delvis ombyggas samt att den nuvarande spåntäckningen å taken till de tre övriga byggnaderna enligt förslaget skall förses med eldfast betäckning.

Kostnaderna för anstaltens första utbyggnad enligt fångvårdsstyrelsens förslag hava såsom nämnts beräknats till 392,000 kronor. Läggas härtill nyssberörda ersättning till arrendatorn, 7,000 kronor, skulle sålunda för första utbyggnaden erfordras sammanlagt 399,000 kronor, vilken summa torde böra avrundas till 400,000 kronor.

Domänstyrelsen har i ärendet avgivit yttrande den 20 februari 1936 och därvid anført, att det syntes styrelsen lämpligt, att därest fångvårdsstyrelsens framställning vunne statsmakternas beaktande, förordnande meddelades, att den av domänstyrelsen utarrenderade, i Östra Husby socken belägna delen av kungsgården jämte den i samband därmed liggande till kungsgården hörande skogsmarken skulle den 14 mars 1938 överlåtas till fångvården och att därvid statens domäners fond skulle nedskrivs med ett mot taxeringsvärdet svarande belopp. Härjämte borde föreskrivas, att fångvården skulle inträda i de rättigheter och skyldigheter som kronan ägde till avträdande arrendatorn den 14 mars 1938.

I det föregående har redogjorts för de beräknade byggnadskostnaderna och därmed jämförliga utgifter för anstaltens anordnande. Upprättandet av anstalten kommer emellertid att kräva ytterligare utgifter, nämligen dels för vissa engångskostnader såsom för anskaffande av inventarier, beklädnad, sängkläder m. m., dels ock för sedvanliga driftskostnader, främst avlöning av personal. Om innevarande års riksdag anslår medel till uppförande av en anstalt enligt den i det föregående framlagda planen, torde emellertid anstalten icke vara färdig att tagas i bruk förrän tidigast den 1 juli 1937. Vid sådant förhållande är det icke erforderligt att hos innevarande års riksdag begära anslag för nu nämnda ändamål.

Vad angår verksamheten vid anstalten torde eleverna under första tiden komma att huvudsakligen sysselsättas med arbete för anstaltens anordnande. Jordbruket på egendomen skall icke övertagas av anstalten förrän den 14 mars 1938, då arrendet utlöper. Jordbruksinventarier behöva därför icke anskaffas förrän i samband med övertagandet. Även i övrigt torde driften av anstalten böra igångsättas successivt.

Vad beträffar personalbehovet vid anstalten må här nämnas, att man räknar med att den närmaste ledningen av anstalten skall utövas av en assistent; någon tjänsteman i direktörs tjänsteställning skulle nämligen med den till en början jämförelsevis ringa vårdkapaciteten icke erfordras. Anstalten anses vidare behöva en husfader, förslagsvis i uppsyningsmans tjänsteställning, samt en husmoder. För jordbruket erfordras en befallningsman och en rättare. Härutöver behöver för driften anställas ytterligare några befallningshavare. Antalet av dessa blir emellertid i viss mån beroende på dels anstaltens beläggningssiffra, dels den utsträckning i vilken fångvården kommer att själv utföra anläggnings- och byggnadsarbetena.

Departementschefen har i ärendet anført följande.

Efter överbägande av den utredning som införskaffats i ärendet har jag kommit till uppfattningen, att den nya anstalt, som erfordras för att mottaga till ungdomsfängelse dömda ynglingar, lämpligen bör förläggas till kronoegendomen Skenäs kungsgård och att denna egendom, i den mån den är belägen inom Östra Husby socken, bör i sin helhet upplåtas för ändamålet. Den i nämnda socken belägna delen av Skenäs kungsgård torde, om denna uppfattning vinner gillande, böra överföras till fångvårdsstyrelsens förvaltning vid utgången av löpande arrendetid den 14 mars 1938.

Det förslag till anstaltens inrättande som framlagts av fångvårdsstyrelsen synes mig väl avpassat för sitt ändamål. Jag förordar även, att anläggnings- och byggnadsarbetena igångsättas redan i år och att avtal om rätt för kronan att för detta ändamål efter den 1 juli 1936 förfoga över fastigheten träffas i enlighet med den i det föregående återgivna utfästelsen av arrendatorn å egendomen.

Om arbetet med anstaltens inrättande, såsom det är anledning att förmoda, den 1 juli 1937 fortskridit så långt att anstalten kan tagas i bruk, möter då ej längre något hinder mot att lagen om ungdomsfängelse genom förordnande av Kungl. Maj:t sättes i kraft. Det fåtal platser, som erfordras för kvinnlig ungdom, torde utan större svårighet kunna anordnas på någon redan bestående anstalt.

Vid nämnda tidpunkt torde ock den av 1935 års riksdag (i skrivelse nr 292) begärda omarbetningen av gällande lagstiftning angående tvångsuppfostran till närmare överensstämmelse med lagen om ungdomsfängelse ha hunnit leda till resultat. Inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga ha avgivit betänkande med förslag till lag om tvångsuppfostran m. m. (statens offentl. utr. 1935: 67), och utlåtanden över betänkandet ha inkommit från hörda myndigheter och sammanslutningar. Tiden har icke medgivit att före propositionstidens utgång inhämta lagrådets yttrande över förslaget. Detta torde därför icke kunna föreläggas riksdagen förrän nästa år. Då emellertid lagen om ungdomsfängelse antages komma att sättas i kraft tidigast den 1 juli 1937, kan ny lagstiftning om tvångsuppfostran ändock komma till stånd inom sådan tid att den eventuellt kan träda i kraft samtidigt med ungdomsfängeslagen. I detta sammanhang torde ock böra tagas under övervägande, i vad mån någon samverkan kan åvägabringas mellan ledningen för statens uppfostringsanstalt å Bona och ledningen för den ungdomsanstalt varom nu är fråga.

Vad angår den av fångvårdsstyrelsen i dess skrivelse den 23 januari 1936 berörda frågan om samverkan mellan den nya anstalten och en redan bestående fångvårdsanstalt, synes det mig tydligt, att genom sådan samverkan bestämda fördelar stå att vinna för uppfostringsverksamheten. Jag ansluter mig sålunda till tanken att inrymma mottagnings- och isoleringsavdelningar för ungdomsanstalten i en i närheten av Skenäs kungsgård belägen fångvårdsanstalt. För detta ändamål lämpar sig säkerligen bäst centralfängelset i Norrköping, men så länge detta fängelse användes såsom förvaringsanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare torde mottagnings- och isoleringsavdelningarna böra, såsom fångvårdsstyrelsen anført, anordnas å kronohäktet i Nyköping eller straffängelset i Linköping. Genom den nya anstaltens anknytning till en sådan fångvårdsanstalt med tillgång till vanliga säkerhets- och isoleringsanordningar öppnas möjlighet att — till fromma för uppfostringsarbetet — vid inrättandet av den nya anstalten i görligaste mån undvika allt som skulle giva anstalten en fängelseliknande prägel. Anstalten bör te sig mera som en skola för utbildning i jordbruk och hantverk. Genom närheten till annan fångvårdsanstalt är det ock möjligt att inbespara inrättandet av en särskild sjukvårdsavdelning. Att närmare än som skett ingå på de fördelar från vårdsynpunkt och i ekonomiskt avseende, som stå att vinna genom en anordning av nu dryftat slag, torde i detta sammanhang icke vara behöfligt.

Den vid 1935 års riksdag antagna lagen om ungdomsfängelse skall träda i kraft den dag Konungen förordnar. Vid lagens antagande förutsattes, att åtgärder måste vidtagas för ordnande av det platsbehov, som efter lagens ikraftträdande kommer att göra sig gällande för förvaring av dem, som ådömts ungdomsfängelse. Kungl. Maj:ts förslag innebär, att detta behov

Utskottet.

skulle beträffande män tillgodoses genom anordnande av en anstalt vid kronoegendomen Skenäs kungsgård i Östergötlands län. Förvaringen av kvinnor, som ådömts ungdomsfängelse, skulle däremot tills vidare ordnas genom inrättande av en särskild avdelning å någon redan existerande anstalt.

Vid besök å ifrågavarande kronoegendom har utskottet varit i tillfälle att studera de lokala förhållandena. Utskottet har därjämte vid besök å statens uppfostringsanstalt å Bona undersökt möjligheten av att till Bona förlägga den föreslagna anstalten.

Såsom jämväl i propositionen erinras, yttrade första lagutskottet vid 1935 års riksdag i sitt av riksdagen godkända utlåtande, att det vore uppenbart att intetdera av de i Gävle och Uppsala befintliga fängelser, som nu användas för unga brottslingar, kunde komma till användning för dem, som dömts till ungdomsfängelse, varför en ny anstalt vore erforderlig. Med hänsyn härtill och i betraktande av de risker för sammanblandning, som äro förbundna med klienteletts förläggning till redan bestående öppen anstalt, finner sig utskottet böra tillstyrka, att särskild anstalt inrättas för ändamålet. Vid sitt besök å Skenäs kungsgård har utskottet blivit övertygat om lämpligheten av att dit förlägga en anstalt på sätt som föreslagits. De framlagda kostnadsberäkningarna föranleda icke någon erinran från utskottets sida. Då Kungl. Maj:ts förslag ej heller i övrigt givit utskottet anledning till erinran, får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) för inrättande å den inom Östra Husby socken belägna delen av kronoegendomen Skenäs kungsgård av en anstalt för män, som ådömts ungdomsfängelse, för budgetåret 1936/1937 under Utgifter för kapitalökning, Statens allmänna fastighetsfond, anvisa ett reservationsanslag av 400,000 kronor;

b) medgiva att den av domänstyrelsen utarrenderade i Östra Husby socken belägna delen av Skenäs kungsgård jämte den i samband därmed liggande till kungsgården hörande skogsmarken må den 14 mars 1938 överlåtas till fångvården med föreskrift att fångvården skall inträda i de rättigheter och skyldigheter, som Kungl. Maj:t och kronan nämnda dag äger till avträdande arrendatorn, och under iakttagande att statens domäners fond nedskrivs med ett mot taxeringsvärdet svarande belopp.

Beträffande sättet för täckande av ifrågavarande anslag kommer utskottet att senare yttra sig.

Stockholm den 9 juni 1936.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 154.

Reservation

av herrar *Borell, Gustafsson* i Benestad, *Nilsson* i Fredriksfält, *Bäckström, Strindlund, Svensson* i Grönvik, *Olofsson* i Digernäs, *Aronson* och *Olsson* i Staxäng, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Den vid — — — föreslagna anstalten.

Av den i propositionen lämnade redogörelsen framgår, att betydande svårigheter möta, då det gäller att uppskatta behovet av anstaltsplatser för manlig ungdom, som dömts till ungdomsfängelse. Departementschefen har för sin del räknat med att den föreslagna anstalten borde inrättas för 30 elever men planläggas så att möjlighet för utbyggnad av anstalten till att rymma sammanlagt 150 elever hölles öppen. Redan denna osäkerhet rörande det framtida behovet av anstaltsplatser synes utskottet mana till viss försiktighet. Enligt utskottets uppfattning torde någon tids tillämpning av den nya lagen böra avvaktas för utrönande av den omfattning, i vilken ungdomsfängelse kommer att ådömas, innan slutlig ståndpunkt tages till frågan om anstaltsbehovets ordnande. Det torde icke vara uteslutet att under tiden förvara de män, som komma att ådömas ungdomsfängelse, å statens uppfostringsanstalt å Bona.

Såsom ytterligare skäl för en dylik om ock provisorisk anordning vill utskottet åberopa den omständigheten, att vid anstalten å Bona gjort sig gällande en tendens till nedgång av elevantalet. Ehuru plats uppgivits finnas för minst 200 elever, uppgår antalet för närvarande till endast 128. Skulle denna tendens fortsätta och skulle därjämte visa sig, att platsbehovet för män, som ådömts ungdomsfängelse, överensstämmer med eller eventuellt understiger departementschefens beräkningar, inträffar det förhållandet, att tvenne anstalter med ett fåtal elever och därav förorsakad fördyring av driftkostnaderna komma att finnas för ett klientel, emellan vilket icke föreligger annan skillnad än åldersskillnad.

Emot utskottets förslag kan den invändningen göras, att all sammanblandning av dem, som ådömts ungdomsfängelse, med dem, beträffande vilka förordnats om tvångsuppfostran, bör undvikas. Vid det besök, utskottet avlagt å Bona, har utskottet emellertid kommit till den uppfattningen, att möjlighet förefinnes att å Bona ordna förläggning utan risk för oläglig sammanblandning. Möjligheter för den sysselsättning — i jordbruk, trädgårdsskötsel och skogsbruk — som föreslagits för den planerade nya anstaltens elever, äro jämväl för handen å Bona.

Vid nu angivna förhållanden synas utskottet vägande skäl tala för att den av utskottet ifrågasatta förläggningen till Bona av de män, som ådömts ungdomsfängelse, åtminstone försöksvis prövas, innan statsmakterna besluta anordnandet av en ny anstalt med därmed förenade anläggnings- och driftkostnader.

Enär Bonaanstalten i administrativt avseende lyder under särskild styrelse, men den planerade nya anstalten skall tillhöra fångvården, torde å Kungl.

Maj:t få ankomma att meddela de föreskrifter, som erfordras för genomförande av den av utskottet förordade förläggningen av män, som ådömts ungdomsfängelse.

Under återopande av det anförda får utskottet alltså hemställa,

- a) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke må vinna riksdagens bifall;
- b) att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om övervägande, huruvida icke för tillgodoseende av det platsbehov, som må uppkomma efter ikraftträdandet av lagen om ungdomsfängelse, böra kunna utnyttjas vid statens uppfostringsanstalt å Bona odisponerade utrymmen.»